

PSİKANALİZDE KADINSI

TEKKİZ

Edward Hopper, 11 a.m.

ÇOCUK

LAURE NAVEAU

Çev. Pınar Arslantürk

LACANCI PSİKANALİZ
ÇALIŞMALARI

Mira

Tek kız çocuk¹

Laure Naveau²

Çev. Pınar Arslantürk³

Son derece yalnız/tek başına olan bu genç kadının, şikayet ettiği yalnızlığın yükünün ardında, gösterenin izini duymamak mümkün değildi. Atlantik'in diğer yakasına sığınmış mülteci ailenin tek kız çocuğu olan Claire, karşı cinsle ilişkilerinde zorluk yaşıyordu. Bunlar çok nadir ve kısa süren ve hep aynı şekilde başarısızlıkla çözülen ilişkilerdi. Fazla talep ediyor, terk ediliyor, ve kendini tek başına/yapayalnız buluyordu.

Tek başına olmak ve "tek" olmak

Claire için, bu tek başınalık/yalnızlık göstereninin özelliği, tekrar ediyor olmasıydı (redoublé). Bu, bana aktardığı kadarıyla onun tüm deneyimine şu şekilde yansıyor;

- Bir yandan, ebeveynleri için tek o vardı : "onların benden başka kimsesi yok" diyordu. Ta ki analiz gelip onların [ebeveynlerinin] varoluşuna dair eminliğini biraz sarsıp, Claire'le ebeveynleri arasındaki özel/ayrıcalıklı ilişkiye bir sakinlik getirene kadar, onlara karşı saf/sonsuz bir sevgisi ve saygısı vardı.
- Diğer yandan o "tek" başına olmaktan yakınıyordu, bu dünyada hep tek

1 Bu metin ilk olarak La Cause Freudienne dergisinin 24. sayısında 1993 senesinin haziran ayında yayınlanmıştır.

2 Laure Naveau Paris'de psikanalistedir. Ecole de la Cause Freudienne ve Association Mondiale de Psychanalyse'de okul üyesi analisttir.

3 Bu metin Dr. Pınar Arslantürk tarafından Mira Psikoterapi Merkezi'nde gerçekleşen Psikanalizde Kadınısı-Lacancı Psikanaliz Çalışmaları-I adlı çalışmaya destek bir okuma olması amacıyla çevrilmiştir.

başına ve yapayalnızdı. Parlak bir eğitim almasının hemen ardından kısa süredir önemli görevler üstlenmekteydi. Tek başınaydı çünkü sürekli ve kaçınılmaz olarak cinsel ilişkinin imkansızlığıyla karşı karşıya kalıyordu!

Bu tek başınalığın ardında, "tekil'lik" [istisnailik] vardı. İşte bu hastada işleyen, aydınlatılması gereken kayma [yer değiştirme] buydu. [Tek başınalık ve tekillik] Bu kaymadaki iki kavramın aralarında esasen ne bir denklik, ne de bir eş anlamlılık vardır. J. Lacan'ın "E.F.P.'deki söylem"inde "tek olan" ve tek başına olan arasında eş anlamlılık yoktur.⁴" dediği cümlesini nasıl hatırlamayalım? Yalnızlık göstereninin sosyal çağrışımı, onu psikanaliz alanının dışında bırakmaz. Eğer yalnızlığın/tek başınalığın bu özne için işlevini araştırıyorsak bunun sebebi [bu kavramın] arzu ile özel bir ilişkisi olmasından değil midir? Tıpkı kimi anoreksik öznelerde, "hiçbir şey yememek" [örneğinde] olduğu gibi, arzu burada da "hiç kimseyle karşılaşmamak!"la, yoklukla, aşırı kendini mahrum bırakmayla temsil edilmiştir. Tek başına var olan Claire'de, hiçbir Öteki'nin gelip bir özneyi tamamlayamayacak olmasıyla, eksiklik ve noksanlık noktası hedeflenmiş gibidir. Kendisi de şöyle der "oğlanlarla olan ilişkilerimde, ben bir erkeğe seslenen bir kadın değildim. Bir çocuktum! Bende eksik yoktu." Bu durumda Öteki'dir eksikli olan, yarıklı olan! Yalnızlığının hem etkisi hem de sebebi olan bu eksiklik, onun için karşılaşmanın tek göstereni haline geliyordu, ki bu karşılaşmalar da her zaman ıskalanıyordu! Annesinin aşırı varlığıyla geçmişte dolmuş/taşmış olsa dahi bugün kesinlikle Öteki onda eksikti.

Bu şekilde [düşündüğümüzde] Claire için sorun şu diyalektik etrafında örülü gibi görünmektedir;

- ebeveynleri için tek olmak, onlara yetmek demektir. Görünen o ki onlar da çok bir başlarındaydılar. Özellikle boşanmalarından beri tek kızlarına odaklanmış/kenetlenmiş durumdaydılar. Bu ebeveynsel Öteki'nin arzusunu doyurmaktan, [onlara] yetmek/yetişmekten, o da bugün yakınmaktaydı. Bir yandan zarar görmeden ayrışamadığı annesinin yutucu sevgisiyle onu nasıl

4 LACAN J., « Discours à l'ÉFP » (1967), *Scilicet n°2/3*, Paris, Seuil, 1970, p. 11.

tehdit ettiğini tarifliyor; diğer yandansa fazlasıyla talepkar ve tersleyen sert ve içe giren bir babadan yakınıyordu.

- fakat bu kadar tek başına olmak, hayatta tek başına olmak Öteki'ni yokluğuyla var etmenin de bir yoludur! Bu ebeveynleri için tuttuğu çok dolu, [yutucu] sevgi nesnesi konumuna, bölünmüş bir özne olarak Öteki'nin boşluğu ile; bir boşlukla baş kaldırmaktır! Sanki bu şekilde bir mesaj aktarıyor gibidir: " ben, bir kadın olarak, kendimi tek başına [yapayalnız] hissediyorum çünkü eksik bir şeyler var"

Bu diyalektik o zaman Claire'i annesinin sevgisi ve varlığından, Öteki'nin yokluğu ve arzuya taşıyan şey. Bu şekilde, aradaki mesafeye ve bu çift konumun sonucunda meydana gelen kırılmaya rağmen, Claire sevgi talep ettiğini dile getirdiği erkeklerle olan karşılaşmalarında, onların kaçtığı ve kendisini tek başına bıraktıkları, onu başarısızlığa uğratan bir tekrarla boğuşup durur.

İstisnai aşıklar

J. Lacan'ın özellikle kadınların nezdinde ilgilendiği önemli şeylerden biri de yalnızlıktı. Etourdit'de "kadının tek partneri"⁵ yaptığı yalnızlığın izini bulabilmeniz ötesinde [bu konuda] "Psikanaliz için esas soru-n-lar"⁶ seminerinde çok güzel bir kesit mevcut. [J. Lacan] Bir dilbilimci örneğini verir. Bu [kesitte] genç bir kadın ve metresi buluşmak için bir kod üretirler. Kadının kapalı perdeleri "ben tek başımayım" demek ve penceredeki çiçek saksılarının sayısı ise buluşma saatlerini işaret etmektedir. Bu şekilde perdeler kapalıyken camda duran beş saksı "evde saat beşte tek başıma olacağım" demektir.

Bu arzu grafiğinde⁷ gösterildiği gibi iletişim yapısına göre okuduğumuz

5 LACAN J., « L'Étourdit », *Scilicet n°4*, Paris, Seuil, 1972, p. 23.

6 Inédit, séance du 7 avril 1965. LACAN J., *Le Séminaire Problèmes cruciaux pour la psychanalyse* »,

7 LACAN J., Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'in conscient freudien », *Écrits*, Paris, Seuil, 1966, p. 793.

bir mesajsa, alıcısına tersine dönmüş bir şekilde ulaşır. Bu durumda öznenin Öteki'ne olan çağrısını tanımak ve bu Ötekinin -ki bu durumda metresi oluyor-seçilmiş olduğunu ve tek onun cevaplayabilecek konumda olduğunu olduğunu ve özne için onun tek olduğunu vurgulamak gerekir.

Bu durumda mesaj şu şekilde çevrilebilir : " ben saat beşte tek başımayken benim için gelebilecek tek kişi sensin [ve senin] tek olduğun tek kişi de benim⁸".

Bu okuma biçimi bize mesajda aktarılanın sadece içerik değil aynı zamanda özne olduğunu da gösterir. Bundan ötürü J. Lacan " bölünmüş özne tek başına olma duyurusunda "tek" olma düşlemini gizler ve aktarır⁹" der.

Jacques-Alain Miller'in 1982-1983 senesindeki dersini referans alarak " belirtiden düşünme ve geri dönerek " bu vakada [iki kavramın] eklemlenme[si]ni bu sırayla ele alabileceğimizi düşünüyorum. Claire için bu gösteren bir özelliktir (trait) ve bir belirti gibi yavaşça okunur. Tek olmak onu bir özne olarak temsil eder ve onu biricik yapar ve bu şekilde de istisnailik konumunda onu hapseder. Dilbilimci örneğini takip edecek olursak J. lacan durumu şöyle netleştirir : " Tek konumuna gelmiş nesne olarak arzusu, artık Öteki'nin arzusunda havada asılı kalmış gibidir. Özne tarafından düşlenen, sadece tek olmak olarak duyulan bu arzu şunu açığa çıkartır : Ötekinin arzusunu.¹⁰"

Yalnızlık kliniği

Benimse açığa çıkartmak, derinleştirmek istediğim psikanalizi ilgilendiren bu mantıksal paradokstur ve daha da netleştirirsem kadını arzunun sosyal darbeleridir (incidence): yalnızlık/tek başınalık Öteki'nin arzusuna adreslidir. Yalnızlık öznenin Öteki'nin arzusu ile özel bir ilişki türüdür (modalite). Bu aydınlatmanın izinde Claire'in aynı seansta dile getirdiği iki anlatıdan çıkarılacak özel ve mantıki bir yapı vardır. Birincisini hali hazırda dile getirdim: onun annesiyle yaşarkenki konumundakidir: "oğlanlarla olan

8 « Je suis la seule pour laquelle tu es le seul qui puisse venir quand je serai seule à cinq heures. »

9 LACAN *Le Séminaire Problèmes cruciaux pour la psychanalyse* », loc, cit.

10 LACAN *Le Séminaire Problèmes cruciaux pour la psychanalyse* », loc, cit.

ilişkimde ben bir erkeğe seslenen bir kadın değildim. Bir çocuktum! Bende eksik yoktu." Karşılaşmalarının ufkunda o ne kadın ne de erkektir. Sanki cinsiyetine dair seçim yapılmamışçasına bu, "ben bir çocuktum", bir çeşit tamlık, eksiklik yokluğunu dile getiriyor. Anneye adresli ve saf bir sevgi talebi, kimi zaman en beteri! Burada anne çocuk arasındaki ilişki kadın ve erkek arasında cinsel ilişkinin yokluğunun bir ikamesi değil midir?¹¹ Bu "ben bir çocuktum" cümlesi, burada yasak bir ilişkide, cinsiyetsiz varlıklar arasında bir cinsellik mümkün.

Hastanın ikinci anlatısı ise birinciyi gösteriyor ve aydınlatıyor. [Burada Claire] daha yakın [geçmişinden] bir sahneyi aktarıyor. Bir kaç senedir analizde olan Claire, analize başlamadan kısa bir süre önce annesinin evinden ayrılmıştı ve artık annesiyle yaşamıyordu. "seviştikten sonra, cinsel birleşmeden hemen sonra küçük bir kız gibi ağlıyorum ve ardından kendimi hiç olmadığı kadar kadın hissediyorum" dedi.

Tam da cinsel birleşme gerçekleşikten hemen sonra özne neden böyle dağılıyor olabilir ki? Eğer "beraberlik/birlik eşikte kalıyorsa" her öldürüldüğünde otomaton olarak ortaya çıkan bu gözyaşlarının, kin gözyaşlarının, cinsel gözyaşlarının, bir tuché olabilir mi? Bu eksikliği gelip olumlayarak olmayan cinsel ilişkiyi, partnerin fallik kendinden geçişini olumluyor ve betimliyor olabilir mi? Kadınsı cinsellikle ilgili tartışma burada Claire'in kendi dé-solitude (yalnızlıksızlaşma) arayışında olduğu noktada geçici ve özel bir tür bulur.

Böylelikle, kendi bölünmesi ile mücadele etmek, yalnız/tek başına kalmak, Claire'in kendini başarısız olmayacağı, ebediyen eksik olmayacağı yerde, şimdi, kendisini ebeveynsel Öteki'nin bütünlüğüne feda etmesine izin verendir. Onu tatminsizlik içinde tutarak, yoksunluktan zevk alarak. Claire en başından itibaren, dünyaya gelişi ile ortaya çıkmış hataya cevap vermek adına bu kahramansı konumlanmayı almış gibi görünüyor. Zorlantı ve iskanlanmış bir evliliğe sebep olmak hariç başka bir yeri olmayan bir dünya!

11 BROUSSE M.-H., Intervention à la soirée de l'ECF « Psychanalyse avec les enfants », 1992, inédite.

Bir yandan Claire'in eğer babasının örnek gösterilen bir tek çocuk olduğunu ve karısı olacak olan kadınla geç bir yaşta karşılaşana kadar kendi annesini hiç terk etmemiş katı bir bekar olduğunu söylediğini ve diğer yandan bir evlilikten hemen sonra bir kere terk edilmiş bir annenin, terk edilmiş bir kadının mirasını taşıdığını hesaba katacak olursak, bu ıskalamanın kendi koordinatları olduğunu görürüz. Bu çifte mirasın tek varisi olarak Claire tek başınalık/yalnızlık kostümünü kuşanmıştır. Onun, bu S1'i onu tekilleştiriyor (except) ve bir arzuyu desteklemesini sağlıyordur- bu arzuda, bölünmüş öznel var oluşunda, eksiklik temel koşuldur. Metni bitirirken, bu durum beni arzu nesnesi ile ilişkide bu öznenin özelliğini sorgulamaya itiyor. Eğer Kaygı seminerinde¹² J. Lacan'ın belirttiği gibi kadın için "talebe olan bağlılıkta a nesnesi oluşuyor" sa, Claire'in koşulsuz sevgi talebinin de aktarımda tekrar etmesi ıskalanmıyordur. Analistinin ısrarla tekrarlayan sessizliğiyle karşılaşınca Claire, aşırı ve ağır yalnızlığını dile getirmeyi bırakmıyordur. Bu da şu şekilde duyulabilir/çevrilebilir : yalnızlık, Ötek'inin eksikliğinin gösterenidir. Öteki'nin sıradışı Ötekilik'inin gösterenidir. Üzeri çizili Öteki'nin S(A)'nın gösterenidir - ki "kadının bununla temel/derin bir ilişkisi vardır"¹³.

12 LACAN J., *Le Séminaire* « L'angoisse », inédit, séance du 26 mars 1963.

13 LACAN J., *Le Séminaire Livre XX, Encore*, Paris, Seuil, 1975, p. 75.